ੴ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ

ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਆਲਿਮ

(ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ)

(ਸੰਨ ੧੮੮੯- ੧੬ ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੫੬)

ਲੇਖਕ - ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਲ ਜੀਆ ਨੱਥਾ)

ਟਿੱਕਾ ਤਿਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ
੪੫ ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਗ, ਆਲਿਮ ਨਿਵਾਸ
ਪਟਿਆਲਾ
ਟੈਲੀਫੋਨ ਨੰ: ੨੧੩੫੯੯

ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ
ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ
ਲੁਧਿਆਣਾ।

ਤਤਕਰਾ

ੴ

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ॥

ਧੰਨ ਸੁ ਕਾਗਦੁ ਕਲਮ ਧੰਨ

ਧੰਨੁ ਸੁ ਕਾਗਦੁ ਕਲਮ ਧੰਨੁ ਧਨੁ ਭਾਂਡਾ ਧਨੁ ਮਸੁ।
ਧਨੁ ਲੇਖਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਲਿਖਾਇਆ ਸਚੁ॥

ਆਮ ਸਬਦਾਂ ਵਿਚ ਲਿਖਾਰੀ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਰੁਚੀ ਨੂੰ ਵੇਖਕੇ ਕੁਛ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਕਵਿਤਾਵਾਂ, ਗੀਤਾਂ ਨੂੰ, ਲੇਖਾਂ ਨੂੰ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਯਾਮਾ ਪਹਿਨਾਂਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦਾ ਇਸ ਗੱਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਸਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਲਿਖਤ ਦੇ ਪੜ੍ਹਨ ਨਾਲ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਉੱਤੇ ਚੰਗਾ ਅਸਰ ਪਏਗਾ ਜਾਂ ਗਲਤ। ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਇਕ ਵਪਾਰ ਬਣਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਪਾਰ ਸ਼ਰਾਬ, ਪੋਸਤ, ਅਫੀਮ, ਨਸ਼ੀਲੀਆਂ ਦਵਾਈਆ ਦਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਚਰਿੱਤਰ ਗਿਰਾਉਣ ਵਾਲੀ ਫਿਲਮ ਜਾਂ ਹੋਰ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਜਿੰਦਗੀ ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ ਉਸ ਵਪਾਰੀ ਦਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ। ਉਸ ਦਾ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਆਪਣੇ ਧੰਧੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮਤਲਬ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫ਼ਿਲਮਾਂ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਿਰਮਾਤਾ ਅਤੇ ਨਾਟਕਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਲਾਲਸਾਂ ਤਾਂ ਸਿਰਫ ਆਪਣੀ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦੀ ਐਸ਼ ਭਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਬਿਤਾਉਣ ਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬੇਸ਼ਕ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਪੜ੍ਹ ਕੇ, ਨਾਟਕ, ਡਰਾਮਾ, ਫਿਲਮ ਵੇਖ ਕੇ ਗੁੰਡਾਗਰਦੀ ਉਪਜੇ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਗਿਰ ਜਾਣ, ਡਾਕੇ ਵੱਜਣ, ਗ਼ਰੀਬ ਕੁਚਲੇ ਜਾਣ, ਬੁਰਛਾਗਰਦੀ ਫੈਲੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਸ ਗਲ ਨਾਲ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਅੰਨ੍ਹੇ ਬਣਾ ਕੇ, ਮੂਰਖ ਬਣਾ ਕੇ ਠੱਗਣਾ ਹੈ। ਕਈ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਵੀ ਹਨ, ਜੋ ਆਪ ਕੁਰਾਹੇ ਪੈ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਆਪਣੇ ਸੁਆਦ ਦੀ ਚਰਚਾ ਕਰਕੇ ਅਨੇਕਾਂ ਦੀ ਸਵਾਦਲੀ ਜਿੰਦਗੀ ਨੂੰ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਜਿਹੜੇ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਵਸਤਾਂ ਦੇ ਵਪਾਰੀ ਹਨ, ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਇਹ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਬਣਾਈਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬੀਮਾਰੀਆਂ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਾਉਣਗੀਆਂ. ਨਵੇਂ ਜੰਮ ਰਹੇ ਬੱਚੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਣਗੇ, ਜੁਆਨਾਂ ਦੀ ਜਿੰਦਗੀ ਕੁਰਾਹੇ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਪੈ ਜਾਏਗੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਮਤਲਬ ਧਨ ਕਮਾਉਣ ਤੋਂ ਹੈ, ਬੇਸ਼ੱਕ ਵਸਤਾਂ ਵਿਚ ਜਿਤਨੀ ਮਰਜ਼ੀ ਘੱਟਿਆ ਤੋਂ ਘੱਟਿਆ ਮਿਲਾਵਟ ਕਰਨੀ ਪਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕਿਸੇ ਦਾ ਧਰਮ ਰਹੇ ਨਾ ਸਿਹਤ ਰਹੇ।

ਪਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਕਰਤਾ ਨੇ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨੰਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਵਪਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੰਨ ਕਿਹਾ ਹੈ:-

ਇਹ ਵਖਰੁ ਵਾਪਾਰੀ ਸੋ ਦ੍ਰਿੜੇ ਭਾਈ ਗੁਰ ਸ਼ਬਦਿ ਕਰੇ ਵੀਚਾਰ।
ਧਨੁ ਵਾਪਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਭਾਈ ਮੇਲਿ ਕਰੇ ਵਾਪਾਰੁ।

ਇਕ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜੋ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮਜਲੂਮ ਲਿਤਾੜੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਸਤਰੀ ਤੇ ਗਰੀਬ ਕੁੜੀਆਂ ਦੀ ਮਾਲ ਡੰਗਰਾਂ ਵਾਂਗ ਵਿਕਰੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਦਾ ਆਚਰਨ ਗਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਧਰਮ ਖਤਮ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਬੇਨਿਆਈਂ ਜੋਰਾਂ ਤੇ ਹੈ ਤੇ ਆਗੂ ਕੁਰਾਹੇ ਪੈ ਕੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਦੇਸ਼ ਗੁਲਾਮੀ ਅਤੇ ਪਤਨ ਵੱਲ ਵਧ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਜਿਹੇ ਕਵੀ / ਲੇਖਕ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਉਹ ਇਸ ਸਭ ਕਾਸੇ ਦੇ ਉਲਟ ਕਲਮ ਚੁੱਕ ਲੈਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਲਮ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸਾਹਮਣੇ ਕਵਿਤਾ, ਕਹਾਣੀ, ਵਾਰਤਿਕ ਡਰਾਮੇ ਅਤੇ ਫਿਲਮਾਂ ਰਾਹੀਂ ਪੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਹਰ ਇਕ ਦਾ ਮਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਤੋਂ ਨਫ਼ਰਤ ਕਰਨ ਲਗ ਜਾਏ ਅਤੇ ਕੋਝੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀਆਂ ਕੋਝੀਆਂ ਹਰਕਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਅਗੇ ਲਿਆ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਨੰਗੇਜ ਲੋਕਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਨੰਗਾ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਲਟ ਉਕਸਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਖੜੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ।

ਅਜਿਹੇ ਕਲਮ ਦੇ ਧਨੀ ਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਗੁਲਾਮੀਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੇ ਪਾਇਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਰਸਤੇ ਤੇ ਪਾਉਣ ਲਈ, ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਟੁੱਟਿਆਂ, ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਗ੍ਰਸਿਆ ਨੂੰ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸੁੱਚਜਾ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਦਸ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਸੁੱਖ ਅਤੇ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦੇ ਰਾਹ ਪਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਅਜਿਹੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦਾ ਨਿਰਾ ਮਾਇਆ ਨਾਲ ਸੰਬਧ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਅਜਿਹੇ ਲਿਖਾਰੀ ਮਨ ਦੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਸੱਚੀ ਗਲ ਕਹਿਣ ਅਤੇ ਕਰਨ ਲਈ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੈ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਨ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਕੇ ਸ਼ਬਦ ਅਤੇ ਸੁਰਤ ਦੇ ਮੇਲੀ ਹੋ ਚੁੱਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਮਨ ਤਾਂ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਕੋਲ ਪੈਸੇ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਭੰਡਾਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਜੋਗਾ ਹੀ ਧਨ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚੀ ਗਲ ਲਿਖਣ ਲਈ ਅਗਰ ਜੀਵਨ ਵੀ ਵਾਰਨਾ ਪਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਧੰਨ ਭਾਗ ਸਮਝਦੇ ਹਨ।

ਅਜਿਹੇ ਇਹ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਲਿਖਾਰੀ, ਕੀਰਤਨੀਏ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਨ, ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਲਮ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਓਸ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਜਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਹੋਇਆ, ਜਦੋਂ ਤੋਂ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਦੇਹਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋਇਆ, ਓਦੋਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਅਖ਼ੀਰ ਤੱਕ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨਿਆਂ ਨੂੰ ਨਰਕ ਭਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਜਿਉਂਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੁੱਚਜੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਜਿਊਣ ਦੀ ਜਾਂਣ ਦੱਸੀ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਭੇਜ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਾਇਆ। ਕਿਤਨਿਆਂ ਨੂੰ ਮਾਸ ਸ਼ਰਾਬ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਕਰਕੇ ਜੀਵਾਂ ਦੀ ਹੱਤਿਆ ਹੋਣੋਂ ਹਟਾਈ ਅਤੇ ਅਨੇਕ ਘਰ ਬਰਬਾਦ ਹੁੰਦੇ ਬਚਾਏ ਅਤੇ ਨਿਰਭੈਤਾ ਨਾਲ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਾਮਰਾਜ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਕੇ ਭਾਰਤ ਦੇਸ਼ ਦੀਆਂ ਗੁਲਾਮੀਂ ਦੀਆਂ ਜੰਜੀਰਾਂ ਨੂੰ ਤੋੜ ਕੇ ਦੇਸ਼ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਵਾ ਕੇ ਭਾਰਤ ਵਾਸੀਆਂ ਨੂੰ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਮੋਹ, ਲੋਭ ਤੇ ਹੰਕਾਰ ਦੀ ਗੁਲਮੀਂ ਤੋਂ ਵੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ ਲਈ ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ। ਇਹ ਲਿਖਾਰੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਜੇਹੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੀ ਕਲਮ, ਕਾਗਦ, ਸਿਆਹੀ

ਅਤੇ ਉਹ ਆਪ ਧੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਕਾਗਦ, ਸਿਆਹੀ, ਕਲਮ ਅਤੇ ਲਿਖਾਰੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਲੋਕ ਸਤਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਮੱਥੇ ਟੇਕਦੇ ਹਨ। ਇਹੋ ਜੇਹੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਅੰਕਿਤ ਹੈ:-

ਧੰਨੁ ਸੁ ਕਾਗਦੁ ਕਲਮ ਧੰਨੁ ਧਨੁ ਭਾਂਡਾ ਧਨੁ ਮਸੁ।
ਧਨੁ ਲਿਖਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਜਿਨਿ ਨਾਮੁ ਲਿਖਾਇਆ ਸਚੁ॥
(ਪੰਨਾ: ੧੨੯੧)

ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੇ ਧੰਨ ਹੋਣ ਦਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਤਰੀਕਾ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ:-

ਕਾਇਆ ਕਾਗਦੁ ਜੇ ਥੀਐ ਪਿਆਰੇ ਮਨੁ ਮਸਵਾਣੀ ਧਾਰਿ।
ਲਲਤਾ ਲੇਖਣਿ ਸਚ ਕੀ ਪਿਆਰੇ ਹਰਿ ਗੁਣ ਲਿਖਹੁ ਵੀਚਾਰ॥
ਧਨੁ ਲਿਖਾਰੀ ਨਾਨਕਾ ਪਿਆਰੇ ਸਾਚੁ ਲਿਖੈ ਉਰਿਧਾਰਿ॥

ਸ੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਲ ਜੀ ਨੇ ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਧੰਨ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖ ਕੇ ਆਪ ਭੀ ਧੰਨ ਹੋ ਗਏ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਕਰਕੇ, ਖੋਜ ਕਰਕੇ 'ਆਲਿਮ' ਜੀ ਬਾਰੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਭਰਪੂਰ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਲਿਆਂਦੀ ਹੈ।

ਲਿਖਾਰੀ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ, ਕਵੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਦੀ ਅਗਰ ਦਾਦ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਹ ਅਨੇਕਾਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਹਾਸਿਲ ਕਰਕੇ ਹੋਰ ਸੱਚੀ ਕੀਰਤ ਲਿਖਣ ਵਾਸਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਪਾਠਕਾਂ ਅਗੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ 'ਸ੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਲ' ਜੀ ਦੀ ਖੋਜ ਭਰਪੂਰ ਲਿਖੀ ਕੀਰਤ ਦੀ ਦਾਦ ਦੇਣ।

ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਨਾਮਧਾਰੀ
1-10-98 ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ
ਲੁਧਿਆਣਾ

ੴ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ

ਕੁਝ ਸ਼ਬਦ

ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਦਰਪਣ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਸਮੇਂ, ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਲਈ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਖ਼ਸੀਅਤਾਂ ਗੁਰੂਆਂ, ਪੀਰਾਂ, ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਖੋਜੀਆਂ, ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਲਈ, ਇਤਿਹਾਸ ਇਕ ਸ਼ੀਸ਼ਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੁਝ ਹਿੱਸਾ ਤਾਂ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਕਾਫ਼ੀ ਹਿੱਸਾ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਅਤੇ ਜਬਾਨ ਤੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੋ ਅਸਲੀਅਤ ਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਦਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗਿਲ ਨੇ ਦੋਹਾਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਨੂੰ ਇਕੱਤਰ ਕਰਕੇ ਇਹ ਜੋ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਰੂਪ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, ਇਹ ਇੱਕ ਵੱਡਮੱਲੀ ਚੀਜ਼ ਬਣ ਗਈ ਹੈ। ਅੱਗੇ ਵੀ ਮੈਂ ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਆਲਿਮ ਜੀ ਦੀਆਂ ਛੱਪੀਆਂ ਤੇ ਅਣਛੱਪੀਆਂ ਕੀਰਤਾਂ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਮਾਨਤ 'ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਤ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ (ਕਾਪੀ ਰਾਈਟ) ਦੇ ਚੁੱਕਾ ਹਾਂ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਕਾਪੀ ਰਾਈਟ ਭੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਸੁਚਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਛੋਟੀ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਅਤੇ ਹੋਰ ਆਲਿਮ ਜੀ ਦੀਆਂ ਕੀਰਤਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਕੋਈ ਛਾਪੇ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰੇ।

ਅਗਰ ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਨਾ ਕਰਾਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਗਲ ਹੀ ਅਧੂਰੀ ਰਹਿ ਜਾਵੇਗੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਕਰੀਬ ੪੦-੪2 ਸਾਲ ਤੋਂ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਪਿਆਰ ਲਈ ਤੜਫਦਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਸਾਡੇ ਤੇ ਬਰਸਾ ਕਰਵਾਈ ਹੈ।

ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਆਲਿਮ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਵਿਚ 13-10-1998 ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਣ ਦੀ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਬੁਲਾਰਿਆਂ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨੂੰ ਸਨਮਾਨਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਨੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਸਾਡੇ ਵੱਡੇ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ।

ਟਿੱਕਾ ਤਿਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ
45 ਪੰਜਾਬੀ ਬਾਗ਼
4-10-98 ਆਲਿਮ ਨਿਵਾਸ, ਪਟਿਆਲਾ।

ੴ
ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਹਾਇ॥

-ਧੰਨਵਾਦ-

ਧੰਨਵਾਦ ਹੈ, ਸੀਤਲਤਾ ਦੇ ਸੋਮੇ, ਗੁਰਸਿੱਖ ਦਾ ਹਲਤ ਪਲਤ ਸੰਵਾਰਨ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ, ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਤੇ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮਹਾਨ ਸਾਹਿਤਕਾਰ, ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ, ਸੁਘੜ ਜੱਥੇਦਾਰ ਤੇ ਫਰੀਡਮ ਫਾਈਟਰ ਸਵਰਗਵਾਸੀ ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਆਲਿਮ ਜੀ ਬਾਰੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਲਿਖਵਾ ਲਈ ਹੈ। ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਹ ਕਾਰਜ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀ ਸੀ ਹੋਣਾ। ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਸੰਤ ਤਰਸੇਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਨਿੱਜੀ ਸਕੱਤਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਵੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਲਿਖਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਮੇਰੀ ਹਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਦਦ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਯੋਗ ਸੁਝਾਅ ਦੇਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਪਰਮਜੀਤ ਕੌਰ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ, ਜਿਸਨੇ ਮੇਰੀ ਲਿਖਣ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਆ ਨੂੰ ਦਾ ਸਲਾਹਿਆ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੂਬਾ ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਅਤੇ ਸੰਤ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਵਡਾਣੀਆਂ ਜੀ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਮੈਂਨੂੰ ਆਲਿਮ ਜੀ ਬਾਰੇ ਯੋਗ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੱਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਟਿੱਕਾ ਤਿਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਪੁੱਤਰ ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਆਲਿਮ ਜੀ ਦਾ ਭੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ, ਜੋ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦੇ ਬਾਰੇ ਵੱਡਮੁੱਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਦੇਂਦੇ ਰਹੇ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸਾਂ ਸਦਕਾ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾ ਵਿਚ ਆਈ ਹੈ।

ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਲ
ਪਿੰਡ ਜੀਆ ਨੱਥਾ
7-10-98 ਡਾਕ- ਖੁੱਡਾ- ੧੪੪੩੦੫
ਜ਼ਿਲਾ- ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ

ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਆਲਿਮ

-ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਾਹਿਤ ਰਚਨਾ-

ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿਲ (ਜੀਆ ਨੱਥਾ)

ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਲਿਮ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਨਿੰਨ ਸੇਵਕਾਂ ਵਿਚੋਂ ਇੱਕ ਸਨ। ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਸਿਦਕ ਦਿਲੀ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰਖਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਅਪਾਰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਤੇ ਰਹਿਮਤਾਂ ਜੀਅ ਭਰਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਦੀ ਕੀਰਤੀ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਵਿਚ ਚਮਕਾਇਆ ਹੈ। ਉਹ ਸੱਚੇ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਤਾਂ ਸਨ ਹੀ, ਪ੍ਰਤੂੰ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਉਹ ਅੱਛੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸਾਹਿਤਕਾਰ ਵੀ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਜਿਹਾ ਵਿਦਵਾਨ, ਸਾਹਿਤਕਾਰ, ਕੀਰਤਨੀਆ, ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਹਰ ਗਲੀ ਮੁਹੱਲੇ ਜਾਂ ਕਸਬੇ, ਸ਼ਹਿਰ ਵਿਚ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਸਮਾਂ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਅਤੇ ਸੰਘਰਸ਼ ਭਰਿਆ ਸੀ। ਆਜ਼ਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਾਮ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਪ੍ਰਚੰਡ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਹਿੰਦੁਸਤਾਨੀਆਂ ਨੇ ਪੂਰਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਅਪਨਾ ਲਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਲੈ ਕੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਉਠ ਖਲੋਤੇ ਸਨ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਗਤ ਨੂੰ ਦੋ ਮੋਰਚਿਆਂ ਤੇ ਜੱਦੋ-ਜਹਿਦ ਕਰਨੀ ਪੈ ਰਹੀ ਸੀ। ਪਹਿਲਾ ਮੋਰਚਾ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਵਿਰੁੱਧ ਸੀ ਅਤੇ ਦੂਜਾ ਮੋਰਚਾ ਆਪਣੇ ਹੀ ਦੇਸੀ ਭਰਾਵਾਂ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਧਾਰਨੀਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਜੋ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਤੋੜ ਮਰੋੜ ਕਰਕੇ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਤੀਜਾ ਪੱਖ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਲ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਪਿਆ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਲਈ ੧੯੨੦ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਸਤਿਜੁਗ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾਂ ਅਰੰਭ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਫੇਰ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਸਦਕੇ ਅਨੇਕ ਕਵੀ, ਵਾਰਤਕ ਲਿਖਾਰੀ, ਜੱਥੇਦਾਰ ਅਤੇ ਸੰਪਾਦਕ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਲਿਮ ਵੀ ਸਨ ਜੋ ਆਯੂ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦੇ ਪਾਤਰ ਬਣੇ ਰਹੇ।

ਸੰਤ ਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਕਿਵੇਂ ਬਣੇ

ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਸਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਘੱਟ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕੁਝ ਕੁ ਜੀਵਨ ਸਮਾਚਾਰ ਹੀ ਮਿਲਦੇ ਹਨ। ਸੰਤਾਂ ਰਚਿਤ 'ਗੁਰੂ ਪਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' (ਤਿੰਨ ਹਿੱਸੇ ੧੯੯੮ ਈਸਵੀ ਦੀ ਐਡੀਸ਼ਨ) ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਟਿੱਕਾ ਤਿਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਆਲਿਮ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸ੍ਰ: ਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਬਰਮਾ ਵਿਚ ੧੮੯੯ ਈ: ਨੂੰ ਹੋਇਆ, ਜੋ ਉਸ ਸਮੇਂ ਫੌਜ਼ ਵਿਚ ਨੌਕਰ ਸਨ। ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਇੰਦ ਕੌਰ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਪਿੰਡ ਲੋਪੋਕੇ, ਤਹਿਸੀਲ ਅਜਨਾਲਾ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਸੀ। ਉਹ ਜੱਟਾਂ ਦੇ ਔਲਖ ਗੋਤਰ ਨਾਲ ਸੰਬਧ ਰੱਖਦੇ ਸਨ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ। ਏਨਾਂ ਅਵੱਸ਼ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਸੂਝ ਅਵਸਥਾ ਸਮੇਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਵਾਂਗ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਫੌਜ਼ ਵਿਚ ਭਰਤੀ ਹੋ ਗਏ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਂਗ ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਦੇ ਖਿਆਲ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਂਗ "ਗ੍ਰੰਥ ਗੁਰੂ" ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਕਟੱੜ ਹਾਮੀ ਹੋਏ ਹਨ। ਆਪ ਜੀ ਕਿਵੇਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਬਣੇ ? ਇਸ ਬਾਰੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮੁਬਾਰਕ ਕਲਮ

ਨਾਲ ਸਤਿਜੁਗ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇ 'ਸੰਤ ਅੰਕ' ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਦੇ ਸਫਾ ੧੦੩ ਤੇ "ਆਪਣੀ ਕਹਾਣੀ' ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਜੋ ਕੁਝ ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਇੱਥੇ ਧੰਨਵਾਦ ਸਹਿਤ ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ:-

ਮੇਰੇ ਪਹਿਲੇ ਖਿਯਾਲ ਉਹਨਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਰਗੇ ਹੀ ਸਨ, ਜੋ ਕਿ ਆਮ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਘਰ ਪੈਦਾ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਸੰਤਾਨ ਦੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਿੰਘ ਸਭੀਆ ਮੰਨਦਾ ਸਾਂ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੱਖਾਂ ਨਾਲ ਦੇਖਦਾ ਸਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿੰਘ ਸਭੀਏ, ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਵੇਖਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਪਿਤਾ ਜੀ ਦਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰ. ਸੋਹਣ ਸਿੰਘ ਸੀ, ਜਿਨਾਂ ਨੇ ਬਰਮਾ ਵਿਚ ੩੦ ਸਾਲ ਫੌਜੀ ਨੌਕਰੀ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਆਪ ਫਸਟ ਗ੍ਰੇਡ ਜਮਾਂਦਾਰ ਸਨ ਅਤੇ ਸੂਬੇਦਾਰੀ ਦਾ ਨੰਬਰ ਸੀ, ਪਰ ਭਾਗਾਂ ਦੀ ਗੱਲ, ਆਪ ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਕੇ ਕਮਾਨ ਅਫ਼ਸਰ ਨਾਲ ਵੱਧ ਘੱਟ ਹੋ ਪਏ, ਜਿਸ ਦੋਸ਼ ਵਿਚ ਆਪ ਦਾ ਕੋਰਟ ਮਾਰਸ਼ਲ ਹੋ ਗਿਆ (ਜਿਸਦਾ ਮਤਲਬ ਏਹ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਦਾ ਕੇਸ ਫੌਜੀ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਪੁਰਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ) ਫੌਜੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਆਪ ਦਾ ਨਾਮ ਕੱਟ ਦਿੱਤਾ। ਇਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਮੈਂ ਵੀ ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਫੌਜੀ ਸਿਪਾਹੀ ਸਾਂ ਅਤੇ ਦਫਤਰ ਵਿਚ ਬਤੌਰ ਕਲਰਕ ਦੇ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸਾਂ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਦਰਖਾਸਤ ਕਰਕੇ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਵੀ ਕਟਾ ਲਿਆ। ਇਹ ੧੯੧੪ ਈਸਵੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ। ਪਿਤਾ ਜੀ ਨੇ ਪਿਨਸ਼ਨ ਵਾਸਤੇ ਰਹਿਮ ਦੀ ਦਰਖਾਸ਼ਤ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਹ ਮਨਜੂਰ ਨਾ ਹੋਈ। ਛੇਕੜ ਅਸੀਂ ਦੋਵੇਂ ਪਿਓ ਪੁੱਤ੍ਰ ਆਪਣੇ ਪਿੰਡ ਲੋਪੋਕੀ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆ ਗਏ।

ਮੇਰੇ ਭਾਈ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਦੇ ਘਰ ਪੁੱਤਰ (ਜਰਨੈਲ ਸਿੰਘ) ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਪਾਠ ਦਾ ਭੋਗ ਪੈਣ ਸਮੇਂ ਮੇਰੇ ਮਾਤਾ ਇੰਦ ਕੌਰ ਜੀ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਆਗਯਾ ਕੀਤੀ, 'ਪੁੱਤ੍ਰ ਪਿੰਡ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਬੰਨ੍ਹੇ ਭਾਈ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਾਰੀਗਰ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਬਾਬਾ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਹਾਵੇ ਵਾਲੇ ਆਏ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਚੇਲੇ ਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਮਹੰਤ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਨਾਲ ਸਨ, ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕਰਕੇ ਲੈ ਆ। ਮੈਂ ਗੁਸ਼ਤਾਖੀ ਭਰੇ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਆਖਿਆ ਤੇ ਭਲਾ ਬੇਬੇ ਜੀ, ਮੈਂ ਕੂਕਿਆਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਸੱਦ ਲਿਆਵਾਂ ? ਤੇ ਕਿੱਲੀ ਆਂਹਦੇ ਹੈਨ, ਸੁੱਖਾ ਪੀ ਛੱਡਦਾ ਹੈ ਤੇ ਪਿੰਡੋ ਪਿੰਡੀ ਭੌਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਕ ਦਿਨ ਟਪਿਆਲੇ(ਲੋਪੋਕਿਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਇਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡ ਹੈ) ਗਿਆ ਸਾਂ, ਊਥੇ ਕੂਕਿਆਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਮੈਂ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਵੀ ਵੇਖਿਆ ਸੀ, ਸਿਰ ਤੇ ਪੱਗ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕੇਸਾਂ ਦੀਆਂ ਛੋਟੀਅ ਛੋਟੀਆਂ ਬੌਰੀਆ ਸਨ, ਗਿੱਟਿਆਂ ਤਾਈਂ ਖੱਦਰ ਦਾ ਚੋਲਾ ਸੀ ਤੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਖਲੋ ਕੇ ਕਮਲ ਛਾਣਨ ਡਿਹਾ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੱਲਾਂ ਤੇ ਉਹ ਅਲਵਲੱਲੀਆਂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਲੋਕੀਂ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਉਹਦੇ ਮੂੰਹ ਵਲ ਤੱਕ ਰਹੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਖਦਾ ਸੀ, ਮੂਸਾ ਆਇਆ..., ਈਸਾ ਆਇਆ....., ਰਾਮ ਆਇਆ....., ਰਹੀਮ ਆਇਆ....., ਨਾਨਕ ਆਇਆ...... ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਅੱਧਾ ਨਾਂ ਲੈ ਕੇ ਆਖਦਾ ਸੀ...... ਆਇਆ। ਕਦੇ ਕਦੇ ਅੱਲਾ ਅੱਲਾ ਕਰਨ ਲਗ ਪੈਂਦਾ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਉਹ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਗਦਾ। ਮਾਤਾ ਜੀ ! ਭਲਾ ਏਹੋ ਜਿਹੇ ਪਾਗਲਾਂ ਬਿਨਾਂ ਸਾਡਾ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸ਼ੋਭਦਾ? ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਖੋ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਪਿੰਡ ਨੂੰ ਇਕੱਠਾ ਕਰ ਲਿਔਂਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਕੂਕਿਆਂ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜੇ ਸੱਦਣ ਜਾਣਾ। ਮੇਰੀ ਮਾਤਾ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਜਾਣਾ ਪਿਆ। ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪਿਆਰੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਕਿੰਨਾਂ ਕੁ ਜੱਸ ਗਾਵਾਂ ਜਿਸ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਬੱਦੋ-ਬੱਧੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਵੱਲ ਤੋਰਿਆ ਹੈ।

ਭਾਈ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਾਡੇ ਨਗਰ ਵਿਚ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ, ਇਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਗੁਰ ਸਿੱਖ ਸੀ। ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਬਾਬਾ ਦੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਅਚਰਜ ਸਾਧੂ ਸਨ। ਇਹ ਖਾਨਦਾਨ ਲੋਪੋਕਿਆਂ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦਾ ਆਦੀ ਪ੍ਰਵਾਰ ਸੀ। ਭਾਈ ਸੁੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਸੇ ਸਿੱਦਕੀ ਸਨ ਕਿ ਪੰਜਾਂ ਛੇਆਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਪੁੱਤ ਰਾਤ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰ ਗਿਆ, ਪਰ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਣ ਦਿੱਤਾ। ਸਵੇਰੇ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਇੱਕ ਸਿੱਖ ਦੀ ਲੜਕੀ ਦਾ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਕਰਾਣਾ ਸੀ। ਆਪ ਢੋਲਕੀ ਬੜੀ ਸੁੰਦਰ ਵਜਾਂਉਂਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਨ (ਆਪ ਦਾ ਇੱਕੋ ਹੀ ਪੁੱਤਰ ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਹੈ ਜੋ ਲਖਨਊ ਵਿਹਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਢੋਲਕੀ ਸੋਹਣੀ ਵਜਾਂਦਾ ਹੈ) ਭਾਈ ਸੁੰਦਰ ਜੀ ਵਾਰ ਵੀ ਸੋਹਣਾ ਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਮੋਏ ਹੋਏ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਦਾ ਕੰਮ ਭੁਗਤਾਇਆ

ਅਤੇ ਭੋਗ ਪੈਣ ਤੋਂ ਪਿੱਛੋ ਹਥ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਜ਼ ਕੀਤੀ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ, ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਬਖਸ਼ਿਆ ਹੋਇਆ ਭੁਜੰਗੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਗਿਆ ਹੈ, ਆਪ ਸਭ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇਵੋ ਤੇ ਉਸ ਦਾ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਆਵੀਏ। ਸਭ ਸੰਗਤ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਈ। ਸਭ ਆਖਣ ਭਾਈ ਧੰਨ ਸਿੱਖ ਦਾ ਜੇਰਾ ਹੈ, ਘਰ ਪੁੱਤ ਮੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ ਤੇ ਆਪ ਅਨੰਦ ਕਰੌਂਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹੈ। ਉਥੋਂ ਹੀ ਢੋਲਕੀ ਗਲ ਵਿਚ ਪਾ ਲਈ ਤੇ ਸ਼ਬਦ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੇ ਘਰ ਆਏ। ਲੜਕੇ ਦਾ ਪੂਰਨ ਗੁਰਮਤ ਅਨੁਸਾਰ ਦਾਹ ਸੰਸਕਾਰ ਕੀਤਾ। ਹੁਣ ਵੀ ਆਪ ਦੇ ਭਾਈ ਸਾਵਣ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੇਵਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਨ।

ਏਨਾਂ ਦੇ ਕਾਰਖਾਨੇ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਸਾਰ (ਸਬਾਤ) ਵਿੱਚ ਸੰਗਤ ਜੁੜੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਬਾਬਾ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮੰਜੇ ਤੇ ਸਰ੍ਹਾਣੇ ਵਲ ਬੈਠੇ ਸਨ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਚੇਲੇਕਿਆਂ ਵਾਲੇ ਪਵਾਂਦੀ ਵਲ ਬੈਠੇ ਸਨ। ਮੰਜੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸਫਾਂ ਤੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਸੀ, ਜੋ ਕਿ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਸੁਣ ਰਹੀ ਸੀ, ਮੈਂ ਅਜੇ ਨਵਾਂ ਨਵਾਂ ਬਰਮਾ ਚੋਂ ਆਇਆ ਸਾਂ, ਚੀਨੀ ਅਲਪਾਕੇ ਦਾ ਕੋਟ, ਦੋਹਰੀ ਫਿਫਟੀ ਵਾਲੀ ਪੱਗ, ਲੱਕ ਪਜ਼ਾਮਾ ਚੂੜੀਦਾਰ, ਬੂਟ ਕੱਸੇ ਹੋਏ ਤੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਚਾਂਦੀ ਦੇ ਸੰਮ ਵਾਲੀ ਸੋਟੀ, ਮੈਂ ਬੂਹੇ ਵਿਚ ਖਲੋ ਕੇ ਆਕੜ ਕੇ ਆਖਿਆ, 'ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਖਾਲਾ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤੇ' ਏਸ ਸੰਤ ਮੰਡਲ ਵਿਚ ਏਸ ਤਰੀਕੇ ਦੀ ਫਤਿਹ ਅਸਚਰਜ਼ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਲ ਤੱਕੀ ਗਈ, ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮੇਰੇ ਵਲ ਇਕ ਖਾਸ ਅੰਦਾਜ਼ ਨਾਲ ਤਕ ਕੇ, ਇਕ ਖਾਸ ਲਹਿਜੇ ਵਿਚ ਬਚਨ ਕੀਤਾ- ਆ ਪੁਤ, ਆ ਗਿਆ ਏ ?

ਆਪ ਦਾ ਏਹ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਿਸੇ ਕੋਮਲ ਭਾਵ ਦਾ ਨਮੂਨਾ ਅਤੇ ਮੇਰੇ ਪਿਛਲੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਕੇ ਨਵੀਂ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਅਰੰਭ ਕਰਨ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗਣੇਸ਼ ਸੀ, ਏਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਮੇਰੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਮਨ ਮੰਦਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦਿਆਂ ਹੀ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਝਰਨਾਟ ਜੇਹੀ ਛਿੜ ਪਈ, ਮੈਂ ਓਸੇ ਵੇਲੇ ਬੇਸੁੱਧ ਹੋ ਕੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਡਿੱਗ ਪਿਆ। ਦੋ ਢਾਈ ਘੰਟਿਆਂ ਪਿੱਛੋਂ ਮੈਂਨੂੰ ਹੋਸ਼ ਆਈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਨਵੀਂ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਆ। ਪੱਗ ਲੱਥੀ ਹੋਈ, ਕੇਸ ਖਿਲਰੇ ਹੋਏ, ਦੰਦਾਂ ਚੋਂ ਲਹੂ ਵਗੇ, ਗੋਡੇ ਗਿੱਟੇ ਤੇ ਅਰਕਾਂ ਛਿੱਲੀਆਂ ਹੋਈਆਂ, ਪਰ ਰਸਨਾਂ ਵਿਚ ਭਜਨ ਫਰਨ ਫਰਨ ਫੁਰੇ, ਮੈਂਨੂੰ ਐਉਂ ਜਾਪੇ ਮੈਂ ਪਹਿਲੋਂ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਮੇਰੀ ਕਾਇਆ ਪਲਟ ਗਈ ਹੈ। ਮੈਂ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਂ, 'ਪਰਾ ਕਲੇਜੇ ਛੇਕ ਅਤੇ ਆਕਲ ਬਿਕਲ ਭਈ। ਸੋ ਅਜ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਤੇ ਹੀ ਏਹ ਤੁਕਾਂ ਘਟਦੀਆਂ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤੀਆਂ। ਸੁੱਖ ! ਮੈਂਨੂੰ ਏਹ ਪਤਾ ਲਗ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਬਾਬੇ ਨੇ ਮੈਂਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਚਨ ਰੂਪ ਅਣੀਆਲੇ ਤੀਰ ਨਾਲ ਘਾਇਲ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਬਿਨਾਂ ਤਲਵਾਰ ਦੇ ਬਿਨਾਂ ਤੀਰ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਦੀ ਅਜੇਹੀ ਦਸ਼ਾ ਹੋਈ, ਨਾ ਮੈਂ ਅਜ ਤੱਕ ਵੇਖੀ ਸੀ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸੁਣੀ ਸੀ, ਹੁਣ ਮੈਂਨੂੰ ਇਕ ਆਰਿਫ ਤੇ ਏਨਾਂ ਮਿਸ਼ਰਿਆਂ ਦੀ ਸਮਝ ਪਈ ਹੈ ਕਿ-

ਸੈਫ ਹੋ ਜਿਸਕੀ ਜ਼ਬਾਂ, ਸ਼ਮਸ਼ੀਰ ਕੀ ਹਾਜਤ ਨਹੀਂ,
ਸਾਫ ਹੋ ਜਿਸਕੀ ਨਿਗਾਹ ਉਸੇ ਤੀਰ ਕੀ ਹਾਜਤ ਨਹੀਂ।

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਇਹ ਭਾਣਾ ਆਪਣੇ ਤੇ ਹੀ ਵਰਤਿਆ ਡਿੱਠਾ, ਕੋਲ ਦਿਆਂ ਤੋਂ ਮੈਂਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਾ ਕਿ ਮੈਂ ਪਿੱਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੀਆ ਗੱਲਾਂ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ ਤੇ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਮਾਨ ਮੰਹਤ ਬਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੂੰ ਆਗਯਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਵਿਚ "ਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ" ਦੀ ਫੂਕ ਮਰਵਾ ਦਿੱਤੀ। ਮੈਂ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਮੈਂ ਇਸ ਫੂਕ ਦਾ ਸ਼ਖਤ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦਾ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਕੰਨਾ ਮੰਨਾ ਕੁਕਰ' ਹੀ ਆਖਦਾ, ਪਰ ਜਾਨੀ ਜਾਣ ਬਾਬੇ ਨੇ ਪਹਿਲੋਂ ਹੀ ਅਜੇਹਾ ਕਲੋਰੋਫਾਰਮ ਸੁੰਘਾ ਦਿੱਤਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੇਠ ਮੈਂਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਨਾ ਲਗ ਸਕਿਆ ਕਿ ਕਦੋਂ ਏਹ ਇਲਾਹੀ ਦਾਤ ਮੇਰੇ ਕਰਨ ਛਿਦ੍ਰ ਰਾਹੀਂ ਮੇਰੇ ਕੰਨ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਗਈ ਹੈ। ਇਉਂ ਸਰਦਾਰ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਲਿਫ ਜੀ ਸਰਦਾਰ ਤੋਂ ਸੰਤ ਬਣੇ, ਭਾਵ ਸਿੰਘ ਸੁਭਾਈ ਖਿਆਲ ਤਿਆਗ ਕੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਤ ਬਣ ਗਏ।

ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਅਤੇ ਜੱਥੇਦਾਰ

ਕਿੱਥੇ ਉਹ ਦਿਨ ਸਨ ਕਿ ਸੰਤ ਜੀ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਟਿਚਕਾਰਾਂ ਮਾਰਿਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਕੇਸਰ ਕਿੱਲੀ ਠਾਕੁਰ ਮੁਹਾਵੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਸਦਕਾ ਉਹ ਗੁਰਮੁਖ ਹੋ ਕੇ ਪੰਥ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੇ ਮੋਹਰੀਆਂ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਮੇਂ ਆਪ ਜੀ ਜੈਸਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਵਿਦਵਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਸਾਨੀ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਉਹ ਦੀਵਾਨ ਲਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਸਾਹਿਤ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹ ਇਸਲਾਮੀ ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਹਿੰਦੂ ਧਾਰਮਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਐਸੇ ਐਸੇ ਢੁੱਕਵੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਸਰੋਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਸੁਣ ਕੇ ਕੀਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ, ਵਜਦ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੇ ਅਤੇ ਮਸਤਾਨੇ ਪੰਡਾਲ ਵਿਚ ਲੋਟ ਪੋਟ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੋਲਾਂ ਦਾ ਐਸਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਵਿਰੋਧੀ ਪੱਖ ਵਾਲੇ ਦੀ ਝੱਟ ਹੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ। ਪ੍ਰੀਤਮ ਸਿੰਘ ਕਵੀ ਦੀ ਪੁਸਤਕ "ਬੀਤੇ ਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ" (ਦੂਜਾ ਹਿੱਸਾ) ਸਫਾ ੨੦ ਤੇ ਆਲਿਮ ਜੀ ਬਾਰੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਹਨ:-

"ਆਲਿਮ ਜੀ ਬਾਰੇ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਆਪਣੇ ਤਅਲਕਾਤ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਆਲਿਮ ਜੀ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਗੂੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਮੈਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕਲਮ ਦੇ ਚਮਤਕਾਰ ਤਾਂ 'ਗੁਰਪਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਦੀ ਰਚਨਾ ਸਮੇਂ ਵੇਖੇ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ 'ਗੁਰੂ ਪਦ ਨਿਰਣੈ' ਉੱਤੇ ਬਹਿਸ ਛਿੜੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਇਲਮੀਅਤ ਪੱਖ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਮੋਹਕ ਸ਼ਕਤੀ ਤੇ ਅਕਟ ਪ੍ਰਮਾਣਾਂ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੇ ਮਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਅਪਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਵੇਖੀ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਕਿਤੇ ਆਲਿਮ ਜੀ ਦਾ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਲੋਕੀਂ ਸੌ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਵੀ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦੇ। ਏਨੇ ਰਸ ਭਿੰਨੇ ਕੀਰਤਨ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਪਬਲਿਕ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਸੁਣਨ ਨੂੰ ਤਾਂਘ ਰਹਿੰਦੀ। ਆਪਣੀਆਂ ਵਿਖਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਉਹ ਪਤਲੀ ਅਤੇ ਮੋਟੀ ਅਵਾਜ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਵੇਂ ਦੋ ਸੱਜਣ ਇੱਕੋ ਸਟੇਜ ਤੇ ਬੋਲ ਰਹੇ ਹੋਣ। ਪੰਡਤ ਗੋਪਾਲ ਹੁਰਾਂ ਦੇ ਕਥਨ ਵਿਚੋਂ ਕਦੇ ਕਦੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਬੋਲਣ ਦਾ ਢੰਗ ਡਲਕਦਾ ਹੈ।

ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਅਜ ਵਾਂਗ ਹਾਈ ਪਾਵਰ ਲਾਊਡ ਸਪੀਕਰਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਦੂਰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਤੱਕ ਬਿਨਾਂ ਮਾਈਕ ਤੋਂ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰੋਤੇ ਮੰਤਰ ਮੁਗਧ ਹੋਈ ਘੰਟਿਆ ਬੱਧੀ ਬੈਠੇ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਸਾਹਿਤ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਕਿਰਤਾਂ

ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਨੇਕ ਪੁਸਤਕਾਂ, ਲੇਖਾਂ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾਂ ਕੀਤੀ, ਜਿਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸਾਡੀਆਂ ਲਾਪਰਵਾਹੀਆਂ ਕਾਰਨ ਹਨੇਰੇ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿਚ ਗਵਾਚ ਗਈਆਂ, ਉਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹਨ।

(ੳ)ਗੁਰੂ ਪਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼:- ਸੰਤ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿਜੁਗ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੇ ਸੰਮਤ ੧੯੮੮ ਦੇ ਬਸੰਤ ਅੰਕ ਲਈ ਇਕ ਲੇਖ "ਅਤਯੰਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਿਰਨਾਂ" ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਵਿਸਥਾਰ ਸਹਿਤ ਲਿਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੰਦੇੜ ਵਿਚ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਨਹੀਂ ਸਮਾਇ ਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਗੁਰ ਗੱਦੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।ਉਹ ਲੇਖ ਦਾ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਗਤ ਨੇ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਪ੍ਰਤੂੰ ਪੰਥ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੂਜੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣ ਵਾਲੀ ਅਖ਼ਬਾਰ 'ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ' ਦੇ ਸੰਪਾਦਕ ਭਾਈ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਜਹਾਦ ਛੇੜ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਲੜੀਵਾਰ ਲੇਖਾ ਦੁਆਰਾ ਸ੍ਰੀ ਆਲਿਮ ਜੀ ਦੇ ਲੇਖਾ ਦਾ ਲੜੀਵਾਰ ਖੰਡਨ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਲੇਖ 'ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ' ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਏ। ਅਗੋਂ ਭਾਈ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਲੜੀਵਾਰ ਲੇਖਾਂ ਰਾਹੀਂ ਆਲਿਮ ਜੀ ਦੇਣ ਲੱਗ ਪਏ, ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਲੇਖ 'ਸਤਿਜੁਗ' ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਛਪਦੇ। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਆਲਿਮ ਜੀ ਦੇ ਉਹ ਸਾਰੇ ਲੇਖ 'ਗੁਰੂ ਪਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼' ਸਿਰਲੇਖ

ਹੇਠ ਤਿੰਨ ਜਿਲਦਾਂ ਵਿਚ ਸਤਿਜੁਗ ਅਖ਼ਬਾਰ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਪਹਿਲੇ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਦਾ ਜਵਾਬ ਭਾਈ ਸੇਵਾ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਖਾਲਸਾ ਸਮਾਚਾਰ' ਅਖ਼ਬਾਰ ਵਿਚ ਲੇਖਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਲਿਮ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਤੀਜਾ ਹਿੱਸਾ ਲਿਖਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਪੂਰਵਕ ਲਿਖੀ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਦਵਾਨ ਜਵਾਬ ਨਾ ਦੇ ਸਕਿਆ। ਤਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਅਤੇ ੫੦੦ ਰੁਪਏ ਮਾਇਆ ਵੀ ਬਖਸ਼ੀ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ੫੦੦ ਰੁਪਏ ਦੀ ੫੦੦ ਮਣ ਕਣਕ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਸੀ।੧੯੯੮ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਨੇ ਉਹ ਤਿੰਨ ਜਿਲਦਾਂ ਨੂੰ ਇੱਕੋ ਜਿਲਦ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਕੇ ਆਲਿਮ ਜੀ ਦੀ ਯਾਦ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤਾਜ਼ਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

(ਅ) ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਮਾਸ :– ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਵਿਦਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਧਾਰਮਿਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿਚ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਮਾਸ ਖਾਣਾ ਵਰਜਿਤ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਉਹ ਝਟਕਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਕੁੱਠਾ। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਵਿਦਵਾਨ ਲਿਖਾਰੀ ਨੇ ਬੁਧ ਮਤ, ਜੈਨ ਮਤ, ਇਸਲਾਮ ਅਤੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਕੇ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮਾਸ ਅਹਾਰ ਇਨਸਾਨ ਦਾ ਅਹਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਤੀਜੀ ਐਡੀਸ਼ਨ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਨੇ ੧੯੮੪ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਸਫੇ ੧੨੬ ਹਨ।

(ੲ) ਸੂਤਰ ਦਰਸ਼ਨ:– ਇਹ ੫੧ ਸਫੇ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਆਲਮ ਜੀ ਨੇ ਛਪਵਾਈ ਸੀ, ਜੋ 'ਸਤਿਜੁਗ ਅਖ਼ਬਾਰ' ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਆਲਿਮ ਜੀ ਨੇ ਕੂਕਿਆਂ ਦੀ ਮਸਤੀ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਕਸਵਟੀ ਤੇ ਠੀਕ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਅਤੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਮਸਤਾਨਿਆਂ ਦੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਲੱਥ ਜਾਣੀਆਂ ਤੇ ਕੇਸ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਣੇ ਅਤੇ ਮਸਤਾਨੀ ਹਾਲਤ ਵਿਚ ਹਵਨ ਕੁੰਡ ਵਿਚ ਛਲਾਂਗ ਲਗਾ ਦੇਣੀ ਪ੍ਰਤੂੰ ਭੋਰਾ ਵੀ ਅਗਨੀ ਦਾ ਸੇਕ ਨਾ ਲਗਣਾ ਆਦਿਕ ਸੂਤਰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਬੜੇ ਵਿਦਵਤਾ ਪੂਰਬਕ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਮਾਨੋ ਕੁੱਜੇ ਵਿਚ ਸਮੁੰਦਰ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

(ਸ) ਜੁਗ ਪਲਟਾਊ ਸਤਿਗੁਰੂ:– ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬਧਿਤ ਹੈ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਭਾ, ਸੂਬਾ ਦਿੱਲੀ ਨੇ, ੧੯੪੭ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਦੋਬਾਰਾ ਅੱਜ ਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਨੂੰ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਕਰੇ ਇਸ ਵਿਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸਰਕਾਰੀ ਕਾਗਜ਼ਾਤ ਨੂੰ ਵਾਚ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਇਤਿਹਾਸ ਨੂੰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਦੇ ੨੭੮ ਸਫੇ ਹਨ।

(ਹ)ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ:– ਇਹ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਛੋਟੀ ਅਣ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਰਚਨਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਹੁਣ ਆਲਿਮ ਜੀ ਦੇ ਸਪੁੱਤਰ ਟਿੱਕਾ ਤ੍ਰਿਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਾਇਆ ਹੈ।

ਸੂਬਾ ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਦਸ ਪਈ ਹੈ ਕਿ ਆਲਿਮ ਜੀ ਨੇ ਹਵਨ ਯੱਗ ਬਾਰੇ ਵੀ ਇਕ ਪੁਸਤਕ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਉਸ ਪੁਸਤਕ ਛਪੀ ਜਾਂ ਨਹੀਂ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਖਰੜਾ ਕਿੱਥੇ ਗਿਆ ਹੈ?

ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਇਕ ਹੋਰ ਪੁਸਤਕ 'ਰੂਹਾਨੀ ਟੈਲੀਫੋਨ' ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇੱਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਬਖਸ਼ ਸਿੰਘ ਸ਼ੇਰ ਝੁਬਾਲੀਏ ਦੀ ਪੁਸਤਕ "ਸ਼ਹੀਦੀ ਜੀਵਨ' ਅਨੁਸਾਰ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿੱਸਾ 'ਸਾਕਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ' ਵੀ ਲਿਖਿਆਂ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕ ਸਾਹਿਤਕ ਅਤੇ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ, ਜੋ ਸਤਿਜੁਗ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਮਾਚਾਰ ਪੱਤਰਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਛੱਪਦੇ ਰਹੇ, ਪ੍ਰਤੂੰ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਾਰਨ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਕਈ ਲੇਖ ਅਲੋਪ ਹੋ ਚੁਕੇ ਹਨ ।ਕੁਝ ਕੁ ਲੇਖਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ ਅੰਤਿਕਾ ਵਿਚ ਦਰਜ ਹੈ।

ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਇਕ ਸੁਘੜ ਸੰਪਾਦਕ

ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ੧੯੨੦ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਸਤਿਜੁਗ ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਅਰੰਭ ਹੋਈ ਤਾਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਾਹਿਤ ਬਾਰੇ ਖੋਜ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਅਖ਼ਬਾਰ ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਵੀ ਕੀਤੀ। ੧੯੨੪ ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਨੇ, ਸੰਤ ਤਰਨ ਸਿਘ ਵਹਿਮੀ ਜੀ ਰਚਿਤ 'ਜੱਸ ਜੀਵਨ' {ਹਿੱਸਾ ਦੂਜਾ} ਪੰਨਾ ੪੧ ਅਨੁਸਾਰ ਇਕ ਵੱਡ ਆਕਾਰੀ ਲੇਖ "ਬਾਰਵਾਂ ਜਾਮਾ ਸਤਿਗੁਰੂ" ਲਿਖਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਅਖ਼ਬਾਰ ਸਤਿਜੁਗ ਦੀ ਜਮਾਨਤ ਜ਼ਬਤ ਹੋ ਗਈ ਅਤੇ ੨੦੦੦ ਰੁਪਏ ਜ਼ਮਾਨਤ ਧਰੀ ਗਈ ਸੀ।

ਉਸ ਸਮੇਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਤੋ "ਕੂਕਾ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਅਖ਼ਬਾਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਉਹ ਅਖ਼ਬਾਰ ਵੀ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਈ ਸੀ।ਇੱਥੇ ਹੀ ਬਸ ਨਹੀ ਸੰਤਾ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਟਿਕਾ ਤਿਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਦੱਸਣ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਆਲਿਮ ਅਤੇ ਮਸਤਾਨਾ ਨਾਮ ਹੇਠ ਵੀ ਅਖ਼ਬਾਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਡਾ. ਅਮਰ ਭਾਰਤੀ ਜੀ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ "ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਮਾਸ" ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਲਿਖਦੇ ਸਮੇਂ ਸਫਾ 'ਖ' ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਆਜ਼ਾਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲੁਧਿਆਣਾ ਤੋਂ ਹਿੰਦੀ ਤੇ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿੱਚ ਰੋਜ਼ਾਨਾ "ਜੈ ਭਾਰਤ" ਅਖਬਾਰ ਦੀ ਵੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨਾ ਕਰਦੇ ਰਹੇ ਸਨ

ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਰਾਜਸੀ ਜੀਵਨ

ਨਾਮਧਾਰੀ ਲਹਿਰ ਦਾ ਉੱਥਾਨ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਰਸਾਤਲਤਾ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦੇ ਖਮੀਰ 'ਚੋ' ਹੋਇਆ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਅੰਗ੍ਰੇਜ ਸਿੱਖ ਲੜਾਈ ਸਮੇਂ ਸਿੱਖ ਫੌਜਾਂ, ਜਿੱਤ ਕੇ ਆਪਣੇ ਦੇਸ਼ ਵਾਸ਼ੀਆਂ ਦੀ ਗੱਦਾਰੀ ਕਾਰਨ ਅੰਤ ਨੂੰ ਹਾਰਦੀਆਂ ਦੇਖੀਆਂ। ਸਿੱਖ ਸ੍ਰਦਾਰਾ ਦੀ ਆਚਰਣਹੀਣਤਾ ਨੂੰ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਅਖੀਂ ਦੇਖਿਆ ਅਤੇ ਫੇਰ ਅੰਗਰੇਜ ਦੀ ਗੁਲਾਮੀ ਦਾ ਤੌਂਕ ਲਾਹੁਣ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬੀਆਂ ਦਾ ਨੈਤਿਕ ਤੇ ਆਚਰਣਕ ਪੱਧਰ ਉੱਚਾ ਕਰਨ ਲਈ ਬੀੜਾ ਉਠਾਇਆ ਅਤੇ ਸੰਤ ਖਾਲਸੇ ਦੀ ਮੁੜ ਸਾਜਨਾ ਕਰਕੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੂੰ ਜੀਊਣ ਦੀ ਜਾਂਚ ਸਿਖਾਈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਕੀਤਾ।

ਉਹੋ ਜੰਗੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਲੜਾਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇ -ਪ੍ਰਚੰਡ ਰੂਪ ਵਿਚ ਲੋਕਾਈ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਆਈ ਚਾਹੇ ਸਰਕਾਰੀ ਦਮਨ ਅਤੇ ਅੱਤਿਆਚਾਰਾਂ ਕਾਰਨ ਉਹ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹਰੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇ ਕੁਝ ਮੱਧਮ ਹੁੰਦੀ ਜਾਪੀ ਪਰੰਤੂ ਅੰਦਰਗਤੀ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਚਲਦੀ ਰਹੀ, ਪਰੰਤੂ ਫਿਰ ਵੱਡੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਕੂਕਿਆਂ ਨੇ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਨੀਂਦ ਹਰਾਮ ਕਰ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ ਹੋਰ ਜਿਆਦਾ ਪ੍ਰਚੰਡ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ, ਜੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਈ ਗਈ ਨਾ ਮਿਲਵਰਤਨ ਲਹਿਰ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜਾਂ ਦਾ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਗਏ ਸਾਮਾਨ, ਸਕੂਲ ਕਾਲਜ ਕਚਿਹਰਿਆਂ ਦਾ ਪੂਰਨ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅੰਦੋਲਨਕਾਰੀ ਲਹਿਰ ਮਹਾਤਮਾ ਗਾਂਧੀ ਅਤੇ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਅਪਣਾ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਤੇਜ ਕਰ ਦਿਤੀਆਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਹੇਠ ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਆਲਿਮ, ਚਕਰਵਰਤੀ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਜਥੇਦਾਰ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਆਗੂਆਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਸਿਰ ਤੋੜ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਨਾਲ 'ਕੂਕਾ ਕਾਂਗਰਸ ਦਲ' ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆਇਆ। ਉਸ ਦਲ ਦੀ ਕਾਮਯਾਬੀ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮਾਤਾ ਜੀਵਨ ਕੌਰ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਫਤਿਹ ਕੌਰ ਜੀ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ। ਆਲਿਮ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਦੋਂ ਦੋਨੋਂ ਮਾਤਾ ਜੀ ਦੀ ੩੦-੪੦ ਹਜ਼ਾਰ ਦੇ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਜਾਣ ਪਛਾਣ ਕਰਾਈ ਗਈ ਸੀ ਤਾਂ ਜਲਸਾ ਤਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਗੂੰਜ ਉਠਿਆ। ਦੋਨੋਂ

ਮਾਤਾਵਾਂ ਨੇ ਚਿੱਟੇ ਖੱਦਰ ਦੇ ਸੁਦੇਸੀ ਬਸਤਰ ਪਹਿਨੇ ਹੋਏ ਸਨ। ਇਹ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਹੈ ਜਦ ੧੯੩੭ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਉਸ ਨੂੰ ਗ਼ੈਰ-ਕਨੂੰਨੀ ਕਰਾਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

੧੭ ਫਰਵਰੀ ੧੯੩੦ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿਖੇ ਸਟੇਟ ਪੀਪਲਜ਼ ਕਾਂਗਰਸ ਕਾਨਫ੍ਰੰਸ ਹੋਈ। ਉਸ ਕਾਨਫ੍ਰੰਸ ਦੇ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਦੀ ਸਵਾਰੀ ਲਈ ਘੋੜੇ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਪੰਡਤ ਨਹਿਰੂ ਜੀ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਭਰਪੂਰ ਸਵਾਗਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਬਾਬਾ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਅਹਿਮ ਰੋਲ ਅਦਾ ਕੀਤਾ। ਸਵਾਗਤੀ ਰਸਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ ਰਾਜਸੀ ਜਲਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਵਾਗਤੀ ਮਾਣ ਪੱਤਰ ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਆਲਿਮ ਜੀ ਨੇ ਪੜ੍ਹਿਆ, ਉਸ ਮਾਣ-ਪੱਤਰ ਦੀ ਇਬਾਰਤ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਰਾਜਸੀ ਲੀਡਰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਹੋਏ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਿਰ ਸ਼ਰਧਾ ਨਾਲ ਝੁਕ ਗਿਆ। ਉਸ ਰਾਜਸੀ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਪੰਡਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ, ਡਾ. ਪਟਾਭੀ ਸੀਤਾ ਰਮੱਈਆ, ਡਾ. ਸੈਫੂਦੀਨ ਕਿਚਲੂ, ਮਾਸਟਰ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ. ਕਿਸ਼ਨ ਸਿੰਘ ਐਮ.ਐਲ.ਏ., ਮਾਸਟਰ ਕਾਬਲ ਸਿੰਘ, ਮੌਲਾਨਾ ਹਬੀਬੁਲ ਰਹਿਮਾਨ, ਪੰਡਤ ਮੁਨੀ ਲਾਲ ਕਾਲੀਆ, ਆਦਿਕ ਲੀਰਡਾਂ ਨੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤੇ।

ਆਲਿਮ ਜੀ ਕਾਫੀ ਸਮਾਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਸਮੇਂ ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰਹੇ ਅਤੇ ਰਾਜਸੀ ਸਰਗਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਬਾਖੂਬੀ ਚਲਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਲਈ ਸਮੇਂ ਸਮੇਂ ਦਰਬਾਰ ਵਲੋਂ ਮੱਤੇ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਦੂਜੀਆਂ ਰਾਜਸੀ ਪਾਰਟੀਆਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਂਦੇ ਰਹੇ। ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਏਨਾਂ ਜੋਰਦਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਜਲਸੇ ਵਿਚ ਹਾਜ਼ਰ ਲੋਕ ਚੁਪ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਸੁਣਿਆਂ ਕਰਦੇ ਸਨ।

ਮਹੰਤ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਸਨਖਤ੍ਰਾ ਜੀ ਆਪਣੀ ਪੁਸਤਕ 'ਮੇਰੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦਾ ਸਫ਼ਰਨਾਮਾ' ਦੇ ਪੰਨਾ ੩੨ ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ੧੯੧੯ ਦੀ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲਾ ਜਲ੍ਹਿਆਂ ਵਾਲੇ ਬਾਗ਼ ਦਾ ਸਾਕਾ ਅਜੇ ਹੋ ਕੇ ਹਟਿਆ ਹੀ ਸੀ, ਸਾਰੇ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਦਹਿਸ਼ਤ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸਨਖਤ੍ਰੇ (ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਸਿਆਲਕੋਟ) ਵਿਚ ਨਾਮਧਾਰੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਖੇ ੨੦-੨੧ ਤੇ ੨੨ ਕੱਤਕ ਸੰਮਤ ੧੯੭੬ ਨੂੰ ਰਾਜਸੀ ਕਾਨਫ੍ਰੰਸ ਰੱਖ ਲਈ ਗਈ। ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਨਾਲ ਨਾ-ਮਿਲਵਰਤਨ ਅੰਦੋਲਨ ਜ਼ੋਰਾ ਤੇ ਸੀ ਜੋ ਇਹ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਖਿਲਾਫ ਲੜਨ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਦਾਦ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਹੁਣ ਉਸ ਨੂੰ ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਨੇ ਵੀ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਸਾਲ ਉਹ ਕਾਨਫ੍ਰੰਸ ਬੜੀ ਕਾਮਯਾਮੀ ਨਾਲ ਸੰਪੂਰਨ ਹੋਈ। ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਐਸੀ ਕਾਨਫ੍ਰੰਸ ਫਿਰ ਰਖ ਲਈ ਗਈ, ਵਿਦੇਸ਼ੀ ਕੱਪੜੇ ਸਾੜਨ ਦੀ ਲਹਿਰ ਵੀ ਜ਼ੋਰਾਂ ਤੇ ਸੀ।

ਪਾਂਧਿਆ ਦੀ ਤਲਾਈ ਵਿਚ ਬਿਦੇਸ਼ੀ ਕੱਪੜੇ ਸਾੜਨ ਦੀ ਤਜਵੀਜ ਕੀਤੀ ਗਈ।ਉਸ ਮੌਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਨਿਹਾਲ ਸਿੰਘ ਵੀ ਉੱਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਸਨ। ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਤੇ ਹੋਰ ਰਾਜਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਸਵਦੇਸ਼ੀ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਬਿਦੇਸ਼ੀ ਕਪੜੇ ਸਾੜਨ ਲਈ ਭਾਸ਼ਣ ਕੀਤੇ। ਪ੍ਰਤੂੰ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਲੋਕਾਂ ਤੇ ਲੀਡਰਾਂ ਦੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਾ ਹੋਇਆ। ਅਖੀਰ ਸੰਤ ਆਲਿਮ ਜੀ ਸਟੇਜ ਤੇ ਆਏ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੇਸ਼ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਐਸਾ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲੈਕਚਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਾਰੀ ਹਾਜ਼ਰ ਲੋਕਾਈ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾਂ ਨਾਲ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਬਿਦੇਸ਼ੀ ਬਸਤਰਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਬਸਤਰਾਂ ਦਾ ਢੇਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤਾ ਅਤੇ ਹੋਲੀ ਸਾੜੀ ਗਈ। ਮਹੰਤ ਸਨਖਤਰਾ ਜੀ ਦੇ ਲਿਖਣ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਬਸਤਰ ਅੱਠ ਪਹਿਰ ਸੜਦੇ ਰਹੇ। ਸਾਰੇ ਰਾਜਸੀ ਲੀਡਰ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸਖ਼ਸ਼ੀਅਤਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ।

ਐਸੀ ਹੀ ਇਕ ਘਟਨਾ ਸੂਬਾ ਮੇਲਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਗੁਜਰਾਂ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਸੁਣਾਈ ਸੀ। ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਬਸਤਰ ਸਾੜਨ ਅਤੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਜ਼ੁਲਮਾਂ ਅਤੇ ਜਾਗਰੂਪ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਂਗਰਸ ਅਤੇ ਹੋਰ ਪਾਰਟੀਆਂ ਨੇ ਰਾਜਸੀ ਕਾਨਫ੍ਰੰਸ ਬੁਲਾਈ ਸੀ ਉੱਤੇ ਬਿਦੇਸ਼ੀ ਕਪੜੇ ਸਾੜਨ ਲਈ ਰਾਜਸੀ ਲੀਡਰਾਂ ਨੇ ਭਾਸ਼ਣ ਦਿੱਤੇ, ਪ੍ਰੰਤੂ ਜਨਤਾ ਤੇ ਕੋਈ ਖਾਸ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨਾ ਪਿਆ। ਉੱਥੇ ਵੀ ਅਖੀਰ ਤੇ ਸੰਤ ਆਲਿਮ ਜੀ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ਤੇ ਫੇਰ ਆਉਣਾ ਪਿਆ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲੈਕਚਰ ਕੀਤਾ। ਲੈਕਚਰ ਸੁਣ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੇ ਬਦੇਸ਼ੀ ਬਸਤਰ ਤਿਆਗ ਕੇ ਢੇਰ ਲਗਾ ਦਿੱਤੇ ਉੱਥੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਕੋਠੇ ਵਾਲੀਆਂ (ਵੇਸ਼ਵਵਾਂ) ਬੀਬੀਆਂ ਵੀ ਸੰਤਾਂ ਦਾ ਭਾਸ਼ਣ ਸੁਣ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਬਿਦੇਸ਼ੀ ਬਸਤਰਾਂ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਕੇ ਬਸਤਰਾਂ ਦੇ ਢੇਰਾਂ ਉੱਤੇ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤੇ। ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਲੈਕਚਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਕੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਚਿੱਟੇ ਖੱਦਰ ਦੇ ਬਸਤਰ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਏ ਅਤੇ ਬੁਰੇ ਕੰਮ ਛੱਡ ਕੇ ਉਹ ਵੀ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਜੰਗ ਵਿਚ ਜੂਝ ਪਈਆਂ।

ਜਦੋਂ ਦੇਸ਼ ਵਿਚ ਖ਼ਿਲਾਫ਼ਤ ਮੂਵਮੈਂਟ ਚਲੀ ਤਾਂ ਕਾਂਗਰਸ ਨੇ ਵੀ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦਿੱਤਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ਾਂ ਨੇ ਖ਼ਲੀਫ਼ੇ ਨੂੰ ਗੱਦੀ ਤੋਂ ਲਾਹ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਮੁਸਲਮਾਨ ਉਸਦਾ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਉਸ ਨਾਲ ਗ਼ਲਤ ਵਿਹਾਰ ਦੇਖ ਕੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਭੜਕ ਉਠੇ। ੧੯੨੯ ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਖ਼ਲੀਫ਼ੇ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿਚ ਇਕ ਕਾਨਫ੍ਰੰਸ ਹੋਈ। ਕੁਦਰਤੀ ਉੱਥੇ ਐਸੇ ਭਾਸ਼ਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਲੋੜ ਪੈ ਗਈ, ਜੋ ਉਰਦੂ ਭਾਸ਼ਾ ਚੰਗੀ ਬੋਲ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇ। ਆਲਿਮ ਜੀ ਨੇ ਉਹ ਘਾਟ ਪੂਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਐਨਾ ਸੋਹਣਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਲੈਕਚਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨੀ ਵੀ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਗਈ। ਆਲਿਮ ਜੀ ਗੁਰਮੁਖੀ (ਪੰਜਾਬੀ), ਉਰਦੂ, ਫਾਰਸ਼ੀ, ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਤੇ ਅਰਬੀ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਦੇ ਧੁਰੰਧਰ ਵਿਦਵਾਨ ਸਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੁਰਾਨ ਸ਼ਰੀਫ਼ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਯਾਦ ਸੀ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਕਿੱਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸਲਮਾਨ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਦੀਵਾਨ ਲਾਉਣ ਦਾ ਅਵਸਰ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਆਪ, ਕੁਰਾਨ ਹਦੀਸਾਂ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਦੇ ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਸ਼ੇ ਬਾਰੇ ਐਸੀ ਪਕੜ ਬਣਾਉਂਦੇ ਕਿ ਮੁਸਲਮਾਨ ਸਰੋਤੇ ਗੱਦ ਗੱਦ ਹੋ ਉਠਦੇ ਅਤੇ ਉਹ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਪੈਰੀਂ ਹੱਥ ਲਾਉਣ ਵਿਚ ਸ਼ਾਨ ਸਮਝਦੇ ਸਨ।

੧੯੨੫ ਈਸਵੀ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ਾਂ ਵਿਰੁੱਧ ਮੋਰਚਾ ਲਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬ੍ਰੈਡਲਾ ਹਾਲ ਲਾਹੌਰ ਸੀ। ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਲਿਮ, ਸੰਤ ਮੰਗਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਫਤੂਹੀ ਚੱਕ, ਪੰਡਤ ਮਨਸ਼ਾ ਸਿੰਘ ਕੌਮੀ ਆਦਿਕ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਉਸ ਮੋਰਚੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰੀਆਂ ਦਿੱਤੀਆਂ। ਏਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ੧੯੨੯ ਈਸਵੀ ਦਾ ਲਾਹੌਰ ਵਾਲਾ ਸੈਸ਼ਨ ਵੀ ਕਾਂਗਰਸ ਵਲੋਂ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਜੇਕਰ ਨਾਮਧਾਰੀ ਮੱਦਤ ਨਾ ਕਰਦੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਵੀ ਕਾਮਯਾਬ ਨਹੀ ਸੀ ਹੋਣਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਕਾਲੀਆਂ ਨੇ ਉਸ ਸੈਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿਹੇ ਦੇਸ਼ ਭਗਤ ਨਾਮਧਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਸੈਸ਼ਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਉੱਥੇ ਹਾਜ਼ਿਰ ਡੈਲੀਗੇਟਾਂ ਲਈ ਲੰਗਰ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਵੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸੰਗਤ ਵੱਲੋਂ ਹੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਸਭ ਪਾਸੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਹੋਈ।

ਬੱਚਾ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਛਤਰ ਝੁਲੇਗਾ

ਇਹ ਬਚਨ ਸੰਤ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮੁਹਾਵੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਸਨ, ਜੋ ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਲਿਮ ਪ੍ਰਤੀ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਕਹੇ ਸੀ। ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਗਿਆ ਅਤੇ ਆਲਿਮ ਜੀ ਨੂੰ ਉਹ ਬਚਨ ਵਿਸਰ ਗਏ, ਪ੍ਰਤੂੰ ਜਦੋਂ ਮੁਕਤਸਰ, ਕਾਂਗਰਸ ਪਾਰਟੀ ਦਾ ਸੈਸ਼ਨ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਜਦੋਂ ਰੇਲ ਗੱਡੀ ਤੋਂ ਉੱਤਰ ਕੇ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਨਾਲ ਸ਼ਹਿਰ ਵਿੱਚ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ ਤਾਂ ਆਲਿਮ ਜੀ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸ਼ਿੰਗਾਰੀ ਹੋਈ ਫਿਟਨ (ਗੱਡੀ) ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਕੁਝ ਆਦਮੀ ਗੱਡੀ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਇਕ ਆਦਮੀਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਛਤਰ ਝੁਲਾਈ ਖੜਾਂ ਸੀ ਤਾਂ ਫਿਰ ਆਲਿਮ ਜੀ ਨੂੰ ਠਾਕੁਰ ਮੁਹਾਵੇ ਵਾਲਿਆਂ ਦੇ ਬਚਨ ਯਾਦ ਆ ਗਏ। ਆਲਿਮ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੀ

ਲਿਖਤ ਵਿੱਚੋਂ ਉਸ ਬ੍ਰਿਤਾਂਤ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੋ (ਸਤਿਜੁਗ ਅਖ਼ਬਾਰ "ਸੰਤ ਅੰਕ" ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਸੰਮਤ ੧੯੮੬ ਬਿ:) ਜੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

'ਮੁਕਤਸਰ ਜ਼ਿਲਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦਾ ਸਟੇਸ਼ਨ ਹੈ। ਪਲੇਟ ਫਾਰਮ ਤੇ ਏਨੀ ਖਲਕਤ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਤਿਲ ਮਾਰਿਆਂ ਭੁੰਞੇ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। ਮੁਕਤਸਰ ਵਿਖੇ ਕਾਂਗਰਸ ਵੱਲੋਂ ਇਕ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਕਾਨਫ੍ਰੰਸ਼ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਿਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਮੈਨੂੰ ਲਾਹੌਰ ਤੋਂ ਬੁਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਲਾਲਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਫਿਦਾਏ ਵਤਨ ਨਾਲ ਏਸੇ ਗੱਡੀ ਤੇ ਮੁਕਤਸਰ ਪੁੱਜਾ ਸਾਂ। ਲਾਲਾ ਜੀ ਆਲ ਇੰਡਿਆ ਲੀਡਰ ਅਤੇ ਪੰਜਾਬ ਕਾਂਗਰਸ ਦੇ ਮੁੱਖ ਨੇਤਾ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਅਮਰੀਕਾ ਆਦਿ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਪਸਰੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਦੁਨੀਆ ਭਰ ਦੇ ਰਾਜਨੀਤਕ ਆਲਿਮਾ ਵਿਚ ਆਪ ਦੀ ਯੋਗਿਤਾ ਮੰਨੀ ਪ੍ਰਮੰਨੀ ਸੀ। ਕਲਮ ਦੇ ਧਨੀ ਸਨ, ਤਕਰੀਰ ਏਡੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਮੁਰਦਾਂ ਰੂਹਾਂ ਫੜਕਣ ਲੱਗ ਪੈਂਦੀਆ ਸਨ। ਮੈਨੂੰ ਏਸ ਗਲ ਦੀ ਹਸਰਤ ਹੈ ਕਿ ਲਾਲਾ ਜੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੰਜਾਬ ਅਜੇ ਤਕ ਦੂਜਾ ਲਾਜਪਤ ਰਾਏ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਿਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਿ ਅਮਰੀਕਾ ਜੈਸੇ ਮੁਲਕ ਨੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਪ੍ਰਧਾਨਗੀ ਵਾਸਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇ। ਗੱਲ ਕੀ, ਆਪ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਦੇ ਲਿਹਾਜ ਨਾਲ, ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਲਿਹਾਜ ਨਾਲ ਅਤੇ ਹਰ ਪਹਿਲੂ ਦੇ ਲਿਹਾਜ ਨਾਲ ਮੇਰੇ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਮਹਾਨ ਨੇਤਾ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਅਪਾਰ ਸ਼੍ਰਧਾ ਸੀ। ਜਦ ਅਸੀਂ (ਮੈਂ ਤੇ ਲਾਲਾ ਜੀ ਦੋਵੇਂ ਮੁਕਤਸਰ ਦੇ ਸਟੇਸ਼ਨ ਦੇ) ਪਲੇਟ ਫਾਰਮ ਤੇ ਉੱਤਰੇ, ਤਾਂ ਲਾਲਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਡੇਰੇ ਪੁਚਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਬਾਹਰ ਲਿਜਾ ਕੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਖੂਬਸੂਰਤ ਫਿਟਨ ਤੇ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਅੱਗੇ ਘੋੜਿਆਂ ਦੀ ਥਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਫਿਰੋਜ਼ਪੁਰ ਦੇ ਵੱਡੇ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਪਤਵੰਤੇ ਸੇਠ ਤੇ ਸ਼ਾਹੂਕਾਰ ਗੱਡੀ ਖਿੱਚਣ ਵਾਸਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਸਨ।

ਮੈਨੂੰ ਏਸ ਗੱਲ ਦੀ ਪਹਿਲੋਂ ਸਮਝ ਨ ਆਈ, ਕਿ ਲਾਲਾ ਜੀ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਹੋਇਆ ਮੇਰਾ ਜਲੂਸ ਕਿਉਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰ ਜਦ ਮੈਂ ਪਿੱਛੇ ਵੇਖਿਆ ਤਾਂ ਇਕ ਸ਼ਰੀਫ ਆਦਮੀਂ ਮੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਛਤਰ ਝੁਲਾਈ ਖੜ੍ਹਾ ਸੀ। ਇਰਧ ਗਿਰਧ ਵੇਖਿਆਂ ਤਾਂ ਖਲਕਤ ਹੀ ਖਲਕਤ ਸੀ। ਬਾਜ਼ਾਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਜਾਇਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਲੋਕ ਫੁੱਲਾਂ, ਤੇ ਪੈਸਿਆਂ ਆਦਿ ਦੀ ਸੋਟ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਏਹ ਸਾਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਤਕ ਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਅੰਤਰ ਆਤਮਤ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ, ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਅਗੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਆਈ ਕਿ ਐਸ ਵੇਲੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨਾਲ ਇਕ ਸੁਰ ਹੋਏ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਦਾ ਓਹ ਵਾਕ ਸਫਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਕਕੱੜੀਂ ਰਾਮ ਟਾਹਲੀ ਦੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਬੱਚਾ ਤੇਰੇ ਸਿਰ ਤੇ ਛਤਰ ਝੁਲੇਗਾ ਤੇ ਤੇਰੀ ਚਾਰ ਚਕ ਵਿਚ ਉਜਾਗਰੀ ਹੋਊ। ਬਸ ਮੈਂ ਸਮਝ ਗਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਦਿਲ ਵਿਚ ਆਇ ਕਿ ਬਾਬਾ, ਅੱਜ ਤੂੰ ਸਰੀਰ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਤੇਰੀ ਬਚਨ ਅਟੱਲਤਾ ਦਾ ਨਜ਼ਾਰਾ ਮੇਰੇ ਸਾਹਮਣੇ ਮੂਰਤੀਮਾਨ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਖਿਆਲ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਮਨ ਭਰ ਆਇਆ। ਅੱਖਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੋਟੇ ਮੋਟੇ ਅੱਥਰੂ ਕਿਰਨ ਲਗੇ, ਮੈਂ ਬਥੇਰਾ ਸੰਭਾਲਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਨਿਸਫਲ। ਖਲਕਤ ਤਾਂ ਮੇਰਾ ਜਲੂਸ ਕੱਢ ਰਹੀ ਸੀ, ਪਰ ਮੈਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰਸ ਦੀ ਧੁਨ ਵਿਚ ਮਗਨ ਸਾਂ। ਫੇਰ ਕੋਠੀ ਵਿਚ ਲੈ ਜਾ ਕੇ ਬਿਠਾਇਆ ਗਿਆ, ਤਾਂ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕਰੁਣਾ ਰਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਪੁੱਛਿਆ, ਜਿਸ ਦੇ ਉੱਤਰ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸਾਰੀ ਕਥਾ ਜਿਉਂ ਦੀ ਤਿਉਂ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤੀ।

ਆਲਿਮ ਜੀ ਨੇ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਆਖੀਰੀ ਸਾਲ ਲੁਧਿਆਣੇ ਰਹਿ ਕੇ ਬਿਤਾਏ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਅਪਾਰ ਸ਼ਰਧਾ ਸੀ। ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਰੂਪ ਮੰਨਿਆਂ ਕਦੇ ਸਨ। ਇਹੋ ਸ਼ਰਧਾ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਸੀ, ਚਾਹੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਰਤਮਾਨ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ, ਨਾਮਧਾਰੀ ਪੰਥ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿ ਕੇ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਪ੍ਰਤੂੰ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਤਜਰਬੇ ਨਾਲ ਭਾਪ ਲਿਆ ਸੀ ਕਿ ਭੱਵਿਖ ਵਿਚ ਵੱਡੇ ਬਾਬਾ ਜੀ ਹੀ ਪੰਥ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨਗੇ। ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਕਦੇ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਹੁਕਮ ਟਾਲਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਅਤੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਸਦਾ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ। ਅਗੋਂ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਟਿੱਕਾ ਤਿਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਈ ਦਿਲ ਵਿੱਚ ਅਪਾਰ ਸ਼ਰਧਾਂ ਰੱਖਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ

ਆਲਿਮ ਜੀ ਦੀ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਸਿਦਕ ਦਿਲੀ ਦਾ ਹੀ ਫਲ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਆਲਿਮ ਜੀ ਟਿੱਕੇ ਹੁਰਾਂ ਨੂੰ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਜੇ ਪੰਜ ਛੇ ਸਾਲਾਂ ਦੇ ਹੀ ਸਨ, ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਜਾਣਾ, ਨਾਲ ਹੀ ਰੱਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਟਿਕਾ ਜੀ ਦੀ ਸੋਧ ਰਖਾਈ ਹੋਈ ਸੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਹੀ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿਧਾਂਤਾ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਸੀ।

ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਜਿੰਦਗੀ ਦੇ ਅਖ਼ੀਰ ਤੱਕ ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਰਚਨਾ ਅਤੇ ਨਾਮਧਾਰੀ ਇਤਿਹਾਸ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਿੱਚ ਜੁਟੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਆਪਣੀ ਰਹਾਇਸ਼ਗਾਹ ਵਿਖੇ ਉਹ ੧੫ ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੫੬ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਰਾਤ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮਨਾਮਿਆਂ ਲਈ ਭੂਮਿਕਾ ਲੇਖ ਲਿਖਦੇ ਰਹੇ ਅਤੇ ੧੬ ਅਕਤੂਬਰ ੧੯੫੬ ਈਸਵੀ ਨੂੰ ਸਾਢੇ ਨੌਂ ਵਜੇ ਸਵੇਰੇ ਲੁਧਿਆਣੇ ਵਿੱਵ ਸਰੀਰ ਤਿਆਗ ਗਏ। ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਾਰੀ ਉਮਰ ਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਰਲੋਭ ਅਤੇ ਨਿਰਲਾਲਚ ਹੋ ਕੇ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਕਾਰਨ ਜਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਏਧਰ ਲਾਉਣ ਕਾਰਨ, ਘਰ ਦੀ ਪ੍ਰਵਾਰ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਲਈ ਸਿਰ ਕਰਜ਼ਾ ਚੜ੍ਹਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਗੁਰਗੱਦੀ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹੋਏ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕਰਜ਼ਾ ਆਪ ਚੁਕਾਇਆ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਕ ਯੁਗ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਪੰਥ ਇਕ ਈਮਾਨਦਾਰ, ਸਿਰੜੀ, ਤੇ ਸਿਦਕੀ ਦਿਲੀ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ, ਫਰੀਡਮ ਫਾਈਟਰ ਤੇ ਜੱਥੇਦਾਰ ਤੋਂ ਵਿਰਵਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਦੇਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਗਿੱਲ
ਪਿੰਡ- ਜੀਆ ਨੱਥਾ
ਡਾਕਖ਼ਾਨਾ- ਖੁੱਡਾ- ੧੪੪੩੦੫
ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ (ਪੰ.)

ਅੰਤਿਕਾ

ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਲਿਮ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਲਿਸਟ:-

ਸੰਤ ਨਿਧਾਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦੌਰਾਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਅਨੇਕ ਲੇਖਾਂ ਅਤੇ ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਸੀ ਜੋ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਰਚਨਾਵਾਂ ਹਨੇਰੇ ਦੀ ਬੁੱਕਲ ਵਿੱਚ ਗੁਆਚ ਚੁੱਕੀਆਂ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਅਪਾਰ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ, ਆਲਿਮ ਜੀ ਅਤੇ ਹੋਰ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਲੋਪ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਕੁਝ ਲਿਖਤਾਂ, ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਮੁੜ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾਈਆਂ ਹੈ, ਬਾਕੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਵਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:-

(ੳ) ਪੁਸਤਕਾਂ

ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਨਾਮ	ਸਫ਼ੇ	ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ
1 ਜੁਗ ਪਲਟਾਊ ਸਤਿਗੁਰੂ	੨੨੮	ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਭਾ, ਦਿਲੀ
2 ਗੁਰ ਪਦ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ (੩ ਹਿੱਸੇ)	੩੪੪	ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ
3 ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਤੇ ਮਾਸ	੧੫੦	ਨਾਮਧਾਰੀ ਦਰਬਾਰ
4 ਰੂਹਾਨੀ ਟੈਲੀਫੋਨ		
5 ਸੂਤਰ ਦਰਸ਼ਨ		ਸਤਿਜੁਗ, ਸ੍ਰੀ ਭੈਣੀ ਸਾਹਿਬ
6 ਸਾਕਾ ਨਨਕਾਣਾ ਸਾਹਿਬ		
7 ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿਧਾਂਤ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ		

(ਅ) ਸਾਹਿਤਕ ਤੇ ਇਤਿਹਾਸਕ ਲੇਖ

1ਗੁਰੂ ਬਾਲਕ ਸਿੰਘ ਜੀ - ਅਤਿਅੰਤ ਲੋੜੀਂਦਾ ਨਿਰਨਾ
-ਸਤਿਜੁਗ ਦਾ ਬਸੰਤ ਅਮਕ ਸੰਮਤ ੧੯੯੮

2 ਯਾਰਵਾਂ ਜਾਮਾ

3 ਮਾਲਾ ਦੀ ਮਹਾਨਤਾ -ਸਤਿਜੁਗ ਦਾ ਹਫਤਾਵਰੀ ਅੰਕ ਕੱਤਕ ੧੯੯੭ ਬਿ:

4 ਬਾਬਾ ਬੈਂਕਾ ਜੀ - ਸਤਿਜੁਗ ਅਖ਼ਬਾਰ ਸੰਤ ਅੰਕ, ਭਾਗ -1 ੧੯੯੬ ਬਿ:

5 ਸਾਈਂ ਜਵਾਹਰ ਜੀ - ,, ,,

6 ਭਾਈ ਧਨੀ ਰਾਮ ਜੀ ਜੈਦਾ ,, ,,

7 ਭਾਈ ਰਾਮ ਸਹਾਇ ਜੀ ,, ,,

8 ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਸੰਗਤਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ,, ,,

9 ਬਾਬਾ ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ,, ,,

10 ਬਾਬਾ ਜਮੀਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ,, ,,

11 ਸ੍ਰੀ ਬਾਬਾ ਠਾਕੁਰ ਜੀ ਮੁਹਾਵਾ ,, ,,

12 ਸੰਤ ਮਹਾਂ ਸਿੰਘ ਜੀ ,, ,,

13 ਸ੍ਰੀ ਮਾਤਾ ਫਤਹ ਕੌਰ ਜੀ ,, ,,

14 ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰਦਿਆਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ,, ,,

15 ਬਾਬਾ ਧਿਆਨ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਾਹੌਰ ,, ,,

16 ਸੰਤ ਹਜ਼ੂਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੁਰੀ ਵਾਲੇ ,, ,,

17 ਸੰਤ ਲਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਭੁਰੇ ਗਿਲ ਵਾਲੇ -ਸੰਤ ਅੰਕ ਭਾਗ -1, ਸੰਮਤ ੧੯੯੩

18 ਸਤਿਗੁਰੂ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਕੂਕਾ ਲਹਿਰ
-ਸਤਿਜੁਗ ਦਾ ਬਸੰਤ ਅੰਕ ਸੰਮਤ ੨੦੧੧

19 ਨਾਮਧਾਰੀ ਮੇਨ ਲਾਈਨ ,, ,,

20 ਸਾਡਾ ਸ਼ਹੀਦ ਸਾਤਾ -ਸਤਿਜੁਗ ਦਾ ਮਾਘ ਫੱਗਣ ੨੦੧੦ ਦਾ ਬਸੰਤ ਅੰਕ
ਤੇ ਪਾਠ ਅੰਕ

21 ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦਾ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਵਰਕਾ ,, ,,

22 ਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਘਾਟਾ ,, ,,

23 ਨਾਮਧਾਰੀ ਸਿੱਖ ਅਤੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਜੰਗ -ਬਸੰਤ ਅੰਕ ਸੰਮਤ ੨੦੧੨

24 ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੀ ਕੂਕ - ਸਤਿਜੁਗ ਦਾ ਬਸੰਤ ਅੰਕ ੧੯੯੩ ਈਸਵੀ